

Structural modeling of social and cultural factors affecting social harmony in Ahvaz metropolis

Mansour hahighatian

Associate Professor, Department of Sociology, Dehaghan Branch, Islamic Azad University, Dehaghan, Iran.

Mansour_hahighatian@yahoo.com

 0000-0001-6216-5095

Morteza savari

PhD student of Sociology, Dehaghan Branch, Islamic Azad University, Dehaghan, Iran (Corresponding author).

ds.3sari@gmail.com

 0000-0000-0000-0000

Abstract

Social harmony is one of the basic topics of sociology, which is studied in its various branches, including urban, rural, cultural, religious, ethnic, political, etc. sociology. Sociologists believe that human societies continue to exist when their members interact with each other based on a shared value. The main goal of this research is to structurally model social and cultural factors affecting social harmony in Ahvaz metropolis. The statistical population is all citizens of Ahvaz city and the sample size was 384 people using Cochran's formula and multi-stage cluster sampling method. Its statistical analysis steps have been done using SPSS23 and SmartPLS software. The research results showed that ethnic culture variables with path coefficient (0.640), lifestyle with path coefficient (0.164), feeling of relative deprivation with path coefficient (0.138), social responsibility with path coefficient (0.126), social justice were confirmed with a path coefficient (0.114) at a significant level of more than 0.05, and respectively, they have had the greatest impact on the level of social harmony in Ahvaz metropolis.

Keywords: Ethnic culture, Lifestyle, Social capital, Social deprivation, Social harmony.

مدل‌یابی ساختاری عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر وفاق اجتماعی در کلانشهر اهواز

منصور حقیقتیان

دانشیار گروه جامعه‌شناسی، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، دهقان، ایران.
Mansour_hahighatian@yahoo.com 0000-0001-6216-5095

مرتضی سواری

دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، دهقان، ایران (نویسنده مسئول).
ds.3sari@gmail.com 0000-0000-0000-0000

چکیده

وفاق اجتماعی یکی از مباحث بنیادی جامعه‌شناسی است که در شاخه‌های مختلف آن از جمله جامعه‌شناسی شهری، روستایی، فرهنگی، مذهبی، قومی، سیاسی و... مورد بررسی قرار می‌گیرد. جامعه‌شناسان معتقدند که جوامع انسانی زمانی به موجودیت خود ادامه می‌دهند که اعضای آن بر پایه یک وفاق ارزشی با یکدیگر تعامل داشته باشند. هدف اصلی در این پژوهش مدل‌یابی ساختاری عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر وفاق اجتماعی در کلانشهر اهواز است. جامعه آماری کلیه شهروندان شهر اهواز بوده و حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۴ نفر و با شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. مراحل تجزیه و تحلیل آماری آن با استفاده از نرم‌افزار SPSS23 و اسمارت PLS صورت گرفته است. نتایج تحقیق نشان داد که متغیرهای فرهنگ اقوام با ضریب مسیر (۰/۶۴۰)، سبک زندگی با ضریب مسیر (۰/۱۶۴) احساس محرومیت نسبی با ضریب مسیر (۰/۱۳۸)، مسئولیت‌پذیری اجتماعی با ضریب مسیر (۰/۱۲۶)، عدالت اجتماعی با ضریب مسیر (۰/۱۱۴) در سطح معنی‌داری بیشتر از ۰/۰۵ تأیید شدند و به ترتیب بیشترین تأثیر را بر میزان وفاق اجتماعی در کلانشهر اهواز داشته‌اند.

کلیدواژه‌ها: فرهنگ اقوام، سبک زندگی، سرمایه اجتماعی، محرومیت اجتماعی، وفاق اجتماعی.

شاپای الکترونیک: ۶۵۵X-۲۵۸۸ / پژوهشکده تحقیقات راهبردی / فصلنامه علمی راهبرد اجتماعی فرهنگی

doi 10.22034/SCS.2023.389109.1420

مسئولیت مقاله از نظر محتوای علمی و نظرات مطرح‌شده در متن آن، به عهده نویسندگان و یا نویسنده مسئول مقاله می‌باشد و مورد تأیید / عدم تأیید صاحب امتیاز نشریه راهبرد اجتماعی فرهنگی نمی‌باشد.

مقدمه و بیان مسئله

امروزه یکی از موضوعات بسیار مهم و مؤثر در پیشبرد اهداف توسعه اجتماعی فرهنگی جوامع بحث وفاق و انسجام اجتماعی است. بنیان نظم اجتماعی جوامع همواره بر پایه وفاق اجتماعی استوار است. وفاق اجتماعی عبارت است از توافق جمعی بر سر مجموعه‌ای از اصول و قواعد فرهنگی و اجتماعی که در یک میدان تعاملی اجتماعی که خود موجد (انرژی عاطفی) است به وجود می‌آید انرژی عاطفی همزمان نتیجه و موجد (علت و معلول) توافق اجتماعی است (چلبی، ۱۳۹۵، ص. ۱۵۲).

وفاق در زمان‌های مختلف، شرایط بحران یا در دوره شکوفایی و رشد، قابلیت همکاری شهروندان را افزایش می‌دهد و از این طریق در شکل بخشیدن به عملکردهای مثبت ایفای نقش می‌کند. وفاق اجتماعی می‌تواند منجر به افزایش محتوای مشارکت مردم در نهادهای اجتماعی شود و راه را برای اصلاحات و توسعه اجتماعی در جامعه همواره کند و از احتمال مخاصمات داخلی بکاهد. لذا با توجه به تأثیر وفاق اجتماعی در توسعه جوامع و اینکه وفاق، پایه و اساس هر نوع برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در جامعه محسوب می‌گردد، شناختن آن می‌تواند کمک شایانی برای امر توسعه باشد (نقدی و کمریگی، ۱۳۸۹).

وفاق، یک اصل مهم اجتماعی است که بر اساس محور حق و تأکید بر آموزه‌های اسلامی سمت‌وسو یافت و پیامبر خدا (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) با تأکید بر الفت همگانی و اتحاد جامعه بر اساس برادری اسلامی پای فشرد. آن حضرت «مؤمنان» را بهترین امت دانسته، وفاق را در محدوده آنان معنا بخشید. با درنگ در حیات سیاسی پیامبر اکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) پس از تشکیل حکومت اسلامی و همپای سامان‌دهی به ساختار دولت، نمونه‌های فراوانی از وفاق اجتماعی را می‌توان یافت که در جهت یک‌دلی و سازگاری مسلمانان شکل گرفت (پورامینی، ۱۳۸۰).

جامعه‌شناسانی همچون اگوست کنت، تونیس، دورکیم، زیمل، پارتو، وبر، پارسونز، کوزر و دیگران در آثار خود درباره ابعاد مختلف مفهوم وفاق اجتماعی به بحث پرداخته‌اند. وفاق اجتماعی اشتراک داوطلبانه قواعد فرهنگی اجتماعی مبتنی بر پیوستگی عاطفی، توافق بر سر بعضی ارزش‌ها و آرمان‌های هنجاری اساسی مشترک، توافق بر سر راه‌های مشترک؛ دیدن، احساس کردن، عمل کردن و ارتباط داشتن، نظم نمادی یا اجتماع ارتباطی و... است (چلبی، ۱۳۹۵؛ ۱۵۲).

توافق مانند همه سازوکارهای کنترل اجتماعی‌شکننده است و به آسانی از هم

فرو می‌باشد به بیان دیگر توافق و سامان اجتماعی به هیچ‌وجه پدیده‌های طبیعی نیستند بلکه سازگاری‌های موقتی هستند که در صورت شعله‌ور شدن تضادها این توافق و سامان ممکن است یک‌باره درهم شکند (مصطفایی، ۱۳۸۸: ۲۷).

ایران کشوری است با تنوع‌های قومی و مذهبی نسبتاً بالا شاید بتوان کشورهای مثل هند و پاکستان و افغانستان (در آسیا) و اسپانیا (در اروپا) را برخوردار از چنین تنوع قومی قلمداد نمود این وضعیت مسایل مربوط به وفاق و واگرایی اجتماعی را از حساسیت خاص برخوردار ساخته است (حسینی و دیگران، ۱۳۹۱: ۱۵۶). در ایران، شهرهای بسیاری وجود دارند که قومیت‌های مختلفی در آن ساکن هستند و می‌توان آنها را شهرهای چند قومیتی نامید. در این‌گونه شهرها، اگر تضاد قومی وجود داشته باشد، امنیت منطقه به خطر می‌افتد و در سطحی وسیع‌تر انسجام ملی و انسجام اجتماعی متزلزل می‌شود (جلالی، ۱۳۹۷).

کلانشهر اهواز به‌عنوان مرکز استان خوزستان، با جمعیتی برابر ۱ میلیون و ۳۰۲ هزار و ۵۰۱ نفر، رتبه اول جمعیت استان را دارا است که در عین حال از لحاظ تنوع و تکثر قومیتی، نیز قابل توجه و درخور مطالعه می‌باشد و همین تنوع و تکثر، در صورت سیاست‌گذاری‌های مطلوب و کلان فرهنگی، می‌تواند به‌مثابه یک پتانسیل عظیم فرهنگی لحاظ گردد (درویشی و دیگران، ۱۳۹۹: ۹). کلانشهر اهواز با وضعیت فرهنگی، اقلیمی و اجتماعی خاص خود که شامل تنوع قومیتی از جمله اقوام عرب، لر، بختیاری، فارس، می‌باشد و این تنوع قومیتی موجب تعدد گرایش‌ها و سلاقی متفاوتی می‌شود که به‌نوبه خود بر وفاق اجتماعی تأثیرگذار است. علاوه بر این با توجه به کارکردهای وفاق اجتماعی از جمله هم‌نوایی و هم‌گرایی اجتماعی، انسجام اجتماعی، امنیت اجتماعی و نظم اجتماعی سنجش میزان وفاق اجتماعی در هر جامعه‌ای و در هر دوره‌ای از زمان ضروری و اجتناب‌ناپذیر است. بنابراین سؤال پیش رو این است که در جامعه متکثری مانند ایران و به‌خصوص کلانشهر اهواز در استان خوزستان چگونه می‌توان با وجود این همه تنوع و تکثر و تعارض‌های ناشی از آن، نظم اجتماعی و وفاق اجتماعی را تقویت و حفظ نمود؟

۱. اهداف پژوهش

در این پژوهش متغیرهای مستقل یا تأثیرگذار عبارتند از: محرومیت نسبی، سبک زندگی، سرمایه اجتماعی، عدالت اجتماعی، فرهنگ اقوام و مسئولیت اجتماعی و متغیر وابسته یا تأثیرپذیر وفاق اجتماعی در کلانشهر اهواز می‌باشد.

- ۱- تعیین رابطه بین محرومیت نسبی و میزان وفاق اجتماعی در کلانشهر اهواز.
- ۲- تعیین رابطه بین سبک زندگی و میزان وفاق اجتماعی در کلانشهر اهواز.
- ۳- تعیین رابطه بین سرمایه اجتماعی و میزان وفاق اجتماعی در کلانشهر اهواز.
- ۴- تعیین رابطه بین عدالت اجتماعی و میزان وفاق اجتماعی در کلانشهر اهواز.
- ۵- تعیین رابطه بین فرهنگ اقوام و میزان وفاق اجتماعی در کلانشهر اهواز.
- ۶- تعیین رابطه بین مسئولیت اجتماعی و میزان وفاق اجتماعی در کلانشهر اهواز.

۲. فرضیات پژوهش

- فرضیه اول: بین محرومیت نسبی و میزان وفاق اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد.
- فرضیه دوم: بین سبک زندگی و میزان وفاق اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد.
- فرضیه سوم: بین سرمایه اجتماعی و میزان وفاق اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد.
- فرضیه چهارم: بین عدالت اجتماعی و میزان وفاق اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد.
- فرضیه پنجم: بین فرهنگ اقوام و میزان وفاق اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد.
- فرضیه ششم: بین مسئولیت اجتماعی و میزان وفاق اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد.

۳. پیشینه و نوآوری تحقیق

در این مبحث ابتدا پیشینه داخلی و سپس پیشینه خارجی تحقیق بیان شده و پس از مرور آنها به تحلیل و خلأهای این پژوهش‌ها پرداخته شده و جنبه نوآوری تحقیق بیان شده است.

رضادوست و همکاران (۱۳۹۴) عوامل اجتماعی فرهنگی مؤثر بر وفاق اجتماعی شهر دهدشت را بررسی کرده‌اند. یافته‌های این تحقیق نشان داد که متغیر مستقل پایگاه اجتماعی اقتصادی با متغیر وابسته تحقیق وفاق اجتماعی رابطه مستقیم و معنی داری دارد و همچنین متغیرهای احساس آنومی، تقدیرگرایی و احساس محرومیت نسبی رابطه معکوس و معنی داری با وفاق اجتماعی دارند. دلفی و نواح (۱۳۹۴) به بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر وفاق اجتماعی مورد مطالعه خانواده‌های

شهری بوشهر پرداختند. نتایج این تحقیق نشان دادند که بین متغیرهای مستقل تحقیق از جمله میزان قشربندی، تعاملات اجتماعی، ارتباطات اجتماعی، سن و اعتماد اجتماعی با وفاق اجتماعی رابطه مثبت و مستقیم وجود دارد.

نجفی و فرهنگند (۱۳۹۷) به بررسی عوامل مؤثر بر وفاق اجتماعی اقوام لک و لر (مورد مطالعه شهروندان خرم‌آباد) یافته‌های این پژوهش حاکی از آن است که بین وفاق اجتماعی و سن، قومیت، وضعیت تأهل، فرهنگ شهروندی، قانون‌گریزی و محرومیت نسبی رابطه معنی‌داری وجود دارد.

در پژوهشی (Rizt Jeffrey & et al., 2008)، با عنوان «نژاد، مذهب و وفاق اجتماعی بین اقلیت‌های مهاجر جدید در کانادا» به این موضوع می‌پردازند که وفاق اجتماعی اقلیت‌های مذهبی جدید در کانادا بیشتر توسط پایگاه نژادیشان به خصوص وابستگی مذهبی تبیین می‌شود. بر اساس یافته‌ها اقلیت‌های نژادی غیراروپایی، نسبت به مهاجران اروپایی، وفاق کمتری را نشان می‌دهند که بخشی از آن ناشی از تبعیض و نابرابری نسبت به آنان است.

در تحقیقی دیگر (buterman & et al., 2012) با تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری‌شده از منطقه‌ای در شمال بلژیک که از ۳۰۸ جامعه محلی تشکیل شده است، معتقدند که نظم و انسجام در صورتی که بر یک توافق اصولی در میان مردم تکیه کنند باثبات و پایدار خواهد بود. به باور آنها، جوامعی که دارای شکاف‌های اجتماعی اقتصادی بالاتری اند، از انسجام اجتماعی پایین‌تری برخوردار هستند. در مقابل در جوامعی که از لحاظ ساختاری و فرهنگی دارای سرمایه‌های اجتماعی بیشتری هستند، همکاری‌های اجتماعی با سهولت بیشتری صورت می‌گیرد.

در تحقیقی (Paskov & Dewilde, 2012) به بررسی رابطه بین نابرابری درآمد و همبستگی در اروپا پرداختند، استدلال آنها این است که نابرابری زیاد، ملاحظات عاطفی‌ای که باعث ایجاد انگیزه در مردم برای ترویج رفاه دیگران به‌عنوان یک وظیفه اخلاقی می‌شود را تضعیف می‌کند. در جوامعی که نابرابری در آنها بیشتر است، مقایسه وضعیت خود با دیگران منجر به اضطراب، استرس و احساس محرومیت نسبی و در نتیجه منجر به ایجاد شکاف‌های اجتماعی میان آنها می‌شود.

در پژوهشی (adamtey, 2018) با عنوان سرمایه اجتماعی پیوند گم‌شده در روند توسعه اجتماعی آفریقا، در مصاحبه با تعداد ۴۰ نفر از نخبگان اجتماعی نشان داد که افزایش انسجام اجتماعی، وفاق اجتماعی را افزایش می‌دهد.

در یک جمع‌بندی می‌توان گفت که در زمینه وفاق اجتماعی تاکنون پژوهش‌های

انجام گرفته که می‌توان آنها را به دو دسته تقسیم نمود: دسته‌ای که به مفهوم وفاق اجتماعی پرداخته و به نوعی به سنجش یا بررسی عوامل مؤثر بر آن می‌پردازند و دسته دیگر که به مفاهیم مرتبط با وفاق اجتماعی مانند انسجام اجتماعی پیوستگی اجتماعی و همبستگی اجتماعی اختصاص دارند. اما تاکنون پژوهشی در ارتباط با بررسی رابطه چندگانه بین احساس محرومیت نسبی، سبک زندگی، سرمایه اجتماعی، عدالت اجتماعی، فرهنگ اقوام و مسئولیت‌پذیری اجتماعی با وفاق اجتماعی در ایران و به‌خصوص در شهر اهواز که دارای تنوع قومیتی و فرهنگی مختلفی می‌باشد انجام نشده که این مورد جنبه نوآوری این پژوهش محسوب می‌شود.

۴. چهارچوب نظری تحقیق

بر اساس مفهوم محرومیت نسبی، اگر شخص خودش را با دیگری مقایسه کند، در صورت تفاوت در سطح محرومیتشان، شخص احساس ذهنی متناقض در ارزیابی از موقعیت دیگری تجربه می‌کند؛ اگر مقایسه با فردی محروم انجام شود، حالات به وجود آمده محرومیت نسبی نامیده می‌شود (Davis, 2011, p. 283). در حقیقت مقایسه‌های اجتماعی به‌گونه‌ای، مبنای نظریه محرومیت نسبی را تشکیل می‌دهند. از دیدگاه گیدنز، محرومیت نسبی به معنای تفاوت میان دو سطح زندگی شخص است، سطح زندگی که فرد در آن به‌سر می‌برد با سطحی که می‌بایست از آن برخوردار باشد (گیدنز، ۱۴۰۰، ص. ۸۳). بیشتر محققان، احساس محرومیت نسبی را با نظریه مقایسه اجتماعی بررسی می‌کنند. به عقیده هومنز این محرومیت نسبی است که همواره بحث تقسیم عدالت را بیان می‌کند. تقسیم عدالت یکی از اساسی‌ترین ارزش‌های هر جامعه است. به عقیده پارسونز نیز انسجام و وفاق هنجاری مبتنی بر اصول ارزشی مشترک در جامعه است از نظر بلاو نیز گسترش نابرابری و ناهمگونی یا احساس محرومیت نسبی، گرایش به از همپاشی جامعه را افزایش می‌دهد (ریتزر، ۱۳۹۱، ص. ۵۷۰). بنابراین با توجه نظریات دیویس، گیدنز، ریتزر می‌توان فرضیه زیر را مطرح نمود:

فرضیه اول: بین محرومیت نسبی و میزان وفاق اجتماعی رابطه معنی‌داری وجود دارد.

یکی دیگر از عوامل مرتبط با وفاق اجتماعی سبک زندگی افراد است. سبک زندگی از نظر پیر بوردیو فعالیت‌های نظام‌مندی که از ذوق و سلیقه فرد ناشی می‌شوند و

بیشتر جنبه عینی و خارجی دارند و درعین حال به صورت نمادین به فرد هویت می‌بخشند و میان اقشار گوناگون اجتماع تمایز ایجاد می‌کنند (الفت و سالمی، ۱۳۹۱، ص. ۲۰).

از منظر زیمل، سبک زندگی کل به‌هم‌پیوسته‌ای از صورت‌هایی است که فرد یا افراد یک اجتماع برحسب انگیزه‌های درونی (سلیقه) خود شان و به‌واسطه تلاشی که برای ایجاد توازن میان شخصیت ذهنی و زیست‌محیط عینی و انسانی‌اش به انجام می‌رسانند (کلانتری، ۱۳۹۱، ص. ۱۵۸). همچنین در نظریه گئورگ زیمل با تأکید بر مد و نمادهای منزلتی می‌توان به دو کارکرد آن این‌گونه اشاره کرد؛ از سویی اعلام تمایل فرد برای متمایز شدن از دیگران و بیان هویت فردی است. سبک زندگی از دیدگاه زیمل، یکی از شیوه‌هایی است که افراد برای تعریف هویت شان در ارتباط با جامعه توده‌ای جستجو می‌کنند (الهدادی، ۱۳۹۶، ص. ۹۶). بنابراین با توجه نظریات مطرح شده می‌توان فرضیه زیر را مطرح نمود:

فرضیه دوم: بین سبک زندگی و میزان وفاق اجتماعی رابطه معنی‌داری وجود دارد. از دیگر متغیرهای مرتبط با وفاق اجتماعی سرمایه اجتماعی می‌باشد. از نگاه کلمن سرمایه اجتماعی یک منبع است زیرا متضمن شبکه‌هایی مبتنی بر اعتماد و ارزش‌های مشترک می‌باشد و این شبکه‌ها با ارزش‌های فرهنگی مشترک منبعی مفید برای اتصالات اجتماعی کنشگران جهت تسهیل همکاری و تعاون آنها ایجاد می‌کند، که این به‌نوبه خود انسجام و وفاق اجتماعی را تقویت می‌کند (کلمن، ۱۳۹۰، ص. ۲۳). کلمن وجود سرمایه اجتماعی را در اعتماد، اطلاع‌رسانی و ضمانت اجراهای کارآمد روابط اقتدار و میزان فعالیت در گروه می‌داند (رضایی و احمدلو، ۱۳۸۴، ص. ۱۶).

به‌نظر پاتنام همکاری داوطلبانه در جامعه‌ای که سرمایه اجتماعی را در شکل هنجارهای عمل متقابل و شبکه‌های مشارکت مدنی به ارث برده بهتر صورت می‌گیرد (موسوی و علی‌پور، ۱۳۹۱، صص. ۶۴-۶۵). امیل دور کیم از اولین جامعه‌شناسانی است که مفهوم انسجام و همبستگی را مورد مطالعه قرار داده است و وجود آن را برای هر جامعه الزم می‌داند (ازکیا، ۱۳۹۱). جانانان ترنر به نقل از دور کیم می‌گوید: انسجام وقتی رخ می‌دهد که عواطف افراد به‌وسیله نمادهای فرهنگی تنظیم شوند (کوزر و روزنبرگ، ۱۳۹۳). بنابراین با توجه به تئوری ترنر، پاتنام و کلمن می‌توان فرضیه زیر را مطرح نمود:

فرضیه سوم: بین سرمایه اجتماعی و میزان وفاق اجتماعی رابطه معنی‌داری وجود

دارد.

همچنین از دیگر عوامل مؤثر بر وفاق اجتماعی می‌توان به عدالت اجتماعی اشاره نمود. نظریه‌پردازان تبادل اجتماعی سعی می‌کنند دیدگاهی را نسبت به عدالت ارائه دهند تا تعاملات اجتماعی عمومی را بهتر درک کنند (Cropanzano & Stein, 2009, p. 194). جانسون، ضمن تعریف اعتماد به‌عنوان جنبه‌ای از روابط در حال تغییر افراد، معتقد است کنش‌های دو طرف در حفظ و ایجاد آن اهمیت دارد و رابطه مبتنی بر اعتماد دارای عناصر زیر است: صداقت، سهیم‌کردن، پذیرش، حمایت، تمایلات همکاری‌جویانه، رفتار مبتنی بر اعتماد و رفتار اعتماد متقابل و وفاق اجتماعی (Jhonson, 1993, p. 66). بر این اساس می‌توان فرضیه فوق را مطرح نمود: فرضیه چهارم: بین عدالت اجتماعی و میزان وفاق اجتماعی رابطه معنی‌داری وجود دارد.

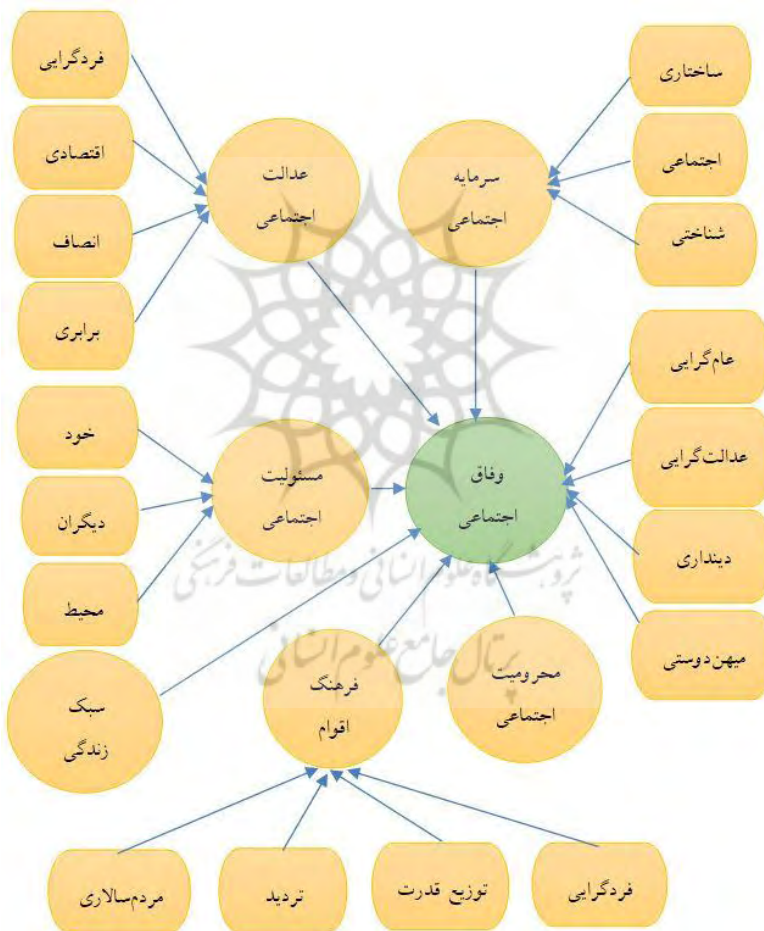
از دیگر عوامل مرتبط با بحث وفاق اجتماعی فرهنگ اقوام است. فرهنگ اقوام گونه‌ای گروه‌بندی هویتی است که اساس جهت‌گیری و کنش جمعی محسوب می‌شود (فرهادی و کاظمی، ۱۳۹۲، ص. ۵۷۸).

در صورت پذیرفته‌شدن اینکه فرد یا گروهی از افراد ممکن است کم‌وبیش به چندین قوم احساس تعلق کنند مشخص می‌شود مرزهای میان اقوام در بسیاری از نقاط چندان روشن نیست و ابهامی در آنها دیده می‌شود (برتون، ۱۳۹۶، ص. ۶۷). در این راستا لاولر اظهار می‌کند که ساختار اجتماعی گاه افراد را در چندین جمع تودرتو قرار داده است (حاجیانی، ۱۳۹۲، ص. ۱۳۵). بنابراین با توجه اهمیت و نقش فرهنگ اقوام در شکل‌گیری وفاق اجتماعی می‌توان فرضیه زیر را مطرح نمود:

فرضیه پنجم: بین فرهنگ اقوام و میزان وفاق اجتماعی رابطه معنی‌داری وجود دارد. همچنین تالکوت پارسونز تعهد و مسئولیت‌پذیری اجتماعی را از ویژگی‌های شخصیتی افراد می‌داند که تحت تأثیر عوامل فرهنگی و اجتماعی قرار دارد. مسئولیت‌پذیری افراد و نهادها را به‌منظور انتظام بخشیدن به نظام اجتماعی مهم می‌دید (کرایب، ۱۴۰۰، ص. ۵۴). به‌زعم میلر عامل وابستگی افراد به یکدیگر و درگیری آنها در امور گوناگون جامعه، عامل مسئولیت‌پذیری اجتماعی می‌باشد (miller, 2004, p. 234). بر اساس دیدگاه ماکس وبر^۱ مسئولیت‌پذیری اجتماعی را می‌توان به کنش عقلانی معطوف به ارزش نسبت داد (کوزر، ۱۳۹۲، ص. ۳۱۸). با

توجه به نظریات ماکس وبر، تالکون پارسونز، هانس بیرهوف و میلر در مورد نقش و اهمیت مسئولیت اجتماعی شهروندان فرضیه زیر مطرح می‌شود:

فرضیه ششم: بین مسئولیت اجتماعی و میزان وفاق اجتماعی رابطه معنی‌داری وجود دارد. در جمع‌بندی مبانی نظری و بر اساس نظریات محرومیت نسبی (دیویس، گیدنز و ریتزر)، سبک زندگی (زیمل و بوردیو)، سرمایه اجتماعی (ترنر، پاتنام و کلمن)، عدالت اجتماعی (جوهانسون و استین)، فرهنگ اقوام (برتون، راستا لاولر)، مسئولیت اجتماعی (پارسونز، ماکس وبر، بیرهوف و میلر) مدل مفهومی زیر ارائه شده است:

شکل (۱): مدل مفهومی تحقیق

۵. روش تحقیق

روش مورد استفاده در این تحقیق پیمایشی است. جامعه آماری در این تحقیق شامل کلیه شهروندان ۱۸ سال و بالاتر شهر اهواز بوده که بر اساس سرشماری مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۵ تعداد ۷۶۱۱۲۵ نفر می‌باشد. حجم نمونه آماری با استفاده از فرمول کوکران^۱ تعداد حجم نمونه ۳۸۴ نفر و با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای در سال ۱۴۰۱ انتخاب شدند. در این تحقیق برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه‌های زیر استفاده شده است:

۱- پرسشنامه **وفاق اجتماعی**: در این تحقیق جهت سنجش میزان وفاق اجتماعی از پرسشنامه ۲۰ سؤالی محقق ساخته استفاده شده است. این پرسشنامه دارای ۴ بُعد عام‌گرایی، عدالت‌گرایی، دینداری و میهن‌دوستی می‌باشد، بر این اساس هر بُعد با ۵ سؤال از شماره ۱-۵ بُعد عام‌گرایی و از ۶-۱۰ بُعد عدالت‌گرایی و از ۱۱-۱۵ بُعد میهن‌دوستی و از شماره ۱۶-۲۰ بُعد دینداری مورد بررسی قرار گرفته است. روایی همگرا پرسشنامه بالای ۰/۵۰ و روایی واگرا طبق جدول فورنل و لارکر ۰/۶۲۷ به‌دست آمده است. پایایی پرسشنامه به‌وسیله آزمون آلفای کرونباخ ۰/۷۳۲ و پایایی ترکیبی ۰/۸۳۲ به‌دست آمده است.

۲- پرسشنامه **احساس محرومیت نسبی**: شاخص محرومیت نسبی از ترکیب سه سؤال که در قالب طیف لیکرت بوده و در سطح مقیاس فاصله‌ای سنجیده می‌شود، ساخته شده است. این معرف‌ها که توسط تد رابرت گر^۲ (۱۹۷۳) مطرح شده و بیشتر با امکانات حوزه اقتصادی زندگی افراد مرتبط است شامل: مقایسه (برابری یا نابرابری) رفاهی خانواده، منطقه محل سکونت و وضعیت اقتصادی فرد با دیگران می‌شوند. روایی همگرا پرسشنامه بالای ۰/۵۰ و روایی واگرا طبق جدول فورنل و لارکر ۰/۸۶۴ به‌دست آمده است. پایایی پرسشنامه به‌وسیله آزمون آلفای کرونباخ ۰/۸۲۷ و پایایی ترکیبی ۰/۸۹۸ به‌دست آمده است.

۳- پرسشنامه **سبک زندگی**: پرسشنامه سبک زندگی دارای ۲۰ سؤال بوده که توسط میلر و اسمیت (۲۰۰۱) طراحی و تنظیم شده است. روایی همگرا پرسشنامه بالای ۰/۵۰ و روایی واگرا طبق جدول فورنل و لارکر ۰/۴۰۹ به‌دست آمده است. پایایی پرسشنامه به‌وسیله آزمون آلفای کرونباخ ۰/۹۲۹ و پایایی ترکیبی ۰/۹۴۱

1. Cochran
2. Ted.R.Gur

به‌دست آمده است.

۴- پرسشنامه سرمایه اجتماعی: پرسشنامه استاندارد سرمایه اجتماعی ۲۰ سؤالی (Nahapiet & Ghoshal, 1998) که دارای ۳ بُعد ساختاری، ارتباطی و شناختی می‌باشد و بر اساس هفت خرده‌مقیاس شبکه‌ها، اعتماد، همکاری، فهم متقابل، روابط، ارزش‌ها و تعهد کسب می‌کند. این شاخص‌ها بر اساس مقیاس پنج‌گزینه‌ای لیکرت ساخته شده است. روایی همگرا پرسشنامه بالای ۰/۵۰ و روایی واگرا طبق جدول فورنل و لارکر ۰/۵۱۱ به‌دست آمده است. پایایی پرسشنامه به‌وسیله آزمون آلفای کرونباخ ۰/۸۶۴ و پایایی ترکیبی ۰/۹۱۷ به‌دست آمده است.

۵- پرسشنامه عدالت اجتماعی: در راستای سنجش رویکردها به عدالت اجتماعی از پرسشنامه عدالت اجتماعی (Rasinscy, 1987) که توسط عریضی برای اولین بار ترجمه شده استفاده گردید. این پرسشنامه ۱۲ سؤال دارد هر سه سؤال آن مربوط به یکی از حوزه‌های فردگرایی اقتصادی، انصاف، برابری و نیاز است. پایایی پرسشنامه به‌وسیله آزمون آلفای کرونباخ ۰/۸۵۵ و پایایی ترکیبی ۰/۹۶۶ به‌دست آمده است.

۶- پرسشنامه فرهنگ اقوام: پرسشنامه ۲۵ سؤالی استاندارد نگرش‌های فرهنگی به‌وسیله (hafsted, 1984) طراحی شده است. این پرسشنامه دارای چهار بُعد فردگرایی در برابر جمع‌گرایی، توزیع قدرت، خودداری از تردید و دودلی، مردسالاری در مقابل زن‌سالاری می‌باشد. روایی همگرا پرسشنامه بالای ۰/۵۰ و روایی واگرا طبق جدول فورنل و لارکر ۰/۷۳۳ به‌دست آمده است. پایایی پرسشنامه به‌وسیله آزمون آلفای کرونباخ ۰/۸۳۶ و پایایی ترکیبی ۰/۸۹۱ به‌دست آمده است.

۷- پرسشنامه مسئولیت‌پذیری اجتماعی: این پرسشنامه ۱۶ سؤالی استاندارد تلخیص شده روان‌شناختی کالیفرنیا (harison gaf, 1984) می‌باشد، این پرسشنامه دارای ۳ بُعد مسئولیت در برابر خود، مسئولیت در برابر دیگران، مسئولیت در برابر محیط می‌باشد. روایی همگرا پرسشنامه بالای ۰/۵۰ و روایی واگرا طبق جدول فورنل و لارکر ۰/۵۵۱ به‌دست آمده است. پایایی پرسشنامه به‌وسیله آزمون آلفای کرونباخ ۰/۸۱۴ و پایایی ترکیبی ۰/۸۸۹ به‌دست آمده است. در بخش تجزیه و تحلیل داده‌ها اطلاعات خام به‌دست آمده را بر اساس متغیرهای تحقیق و سطح سنجش آنها کدگذاری نموده و برای تجزیه و تحلیل از نرم‌افزار آماری اسمارت pls و spss23 استفاده شده است.

۶. یافته‌های توصیفی

۱- سن: بر اساس یافته‌های تحقیق مشاهده می‌شود، بیش‌ترین تعداد پاسخگویان را کسانی تشکیل می‌دهند که میزان سن آنها ۱۸ الی ۲۷ سال می‌باشند و کم‌ترین تعداد، متعلق به افرادی که سن آنها بالاتر از ۴۸ سال می‌باشند. ۵۶ درصد پاسخگویان بین ۱۸ تا ۲۷ سال، (۲۵/۲) درصد بین ۲۸ تا ۳۷ سال و (۱۴) درصد بین ۳۸ تا ۴۷ سال و (۹) درصد بالای ۴۸ سال سن دارند.

۲- جنسیت: توزیع فراوانی جنسیتی پاسخگویان، بیش‌ترین تعداد پاسخگویان را زنان تشکیل می‌دهند که با فراوانی ۱۹۸ نفر یعنی (۵۱) درصد از کل پاسخگویان را تشکیل می‌دهند و کم‌ترین تعداد، متعلق به مردان با تعداد ۱۸۶ نفر یعنی (۴۸) درصد از کل پاسخگویان مرد می‌باشند.

۳- تحصیلات: ۱۴۱ نفر دارای تحصیلات دیپلم که (۳۶/۷) درصد از کل افراد نمونه را تشکیل می‌دهند. ۱۱۴ نفر در سطح فوق دیپلم که این تعداد (۲۹/۷) درصد از افراد نمونه و ۸۵ نفر، در سطح لیسانس بوده و (۲۲/۱) درصد را به خود اختصاص داده‌اند. ۳۹ نفر در سطح فوق لیسانس که (۱۰/۲) درصد و ۵ نفر میزان تحصیلات آنها دکتری می‌باشد. که (۱/۳) درصد از افراد نمونه را به خود اختصاص می‌دهند.

۴- وضعیت تأهل: توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب وضعیت تأهل یافته‌ها نشان می‌دهد که ۲۱۳ نفر از پاسخگویان، مجرد می‌باشد که (۵۵/۵) درصد از نمونه را به خود اختصاص داده است. همچنین ۱۷۱ نفر از پاسخگویان، افراد متأهل (دارای همسر) است که معادل (۴۴/۵) درصد می‌باشد.

جدول (۱): شاخص‌های توصیفی مربوط ابعاد وفاق اجتماعی

آماره‌های توصیفی	وفاق اجتماعی	ابعاد وفاق اجتماعی		
		عام‌گرایی	عدالت‌گرایی	وفادار به میهن
میانگین	۸۲/۳۹	۲۰/۵۳	۲۱/۶۷	۲۰/۲۲
انحراف معیار	۱۰/۰۱	۲/۶۵	۳/۰۱	۴/۱۸
واریانس	۱۰۰/۲۶	۷/۰۵	۹/۰۸	۱۷/۵۴
حداقل	۲۰	۵	۵	۵
حداکثر	۱۰۰	۲۵	۲۵	۲۵

همان‌طور که در جدول ۱ نشان داده شده است، دامنه وفاق اجتماعی در گروه

نمونه بین ۲۰ تا ۱۰۰ در نوسان است، به عبارتی حداقل میزان وفاق اجتماعی در میان پاسخگویان ۲۰ و حداکثر آن ۱۰۰ می‌باشد. میانگین وفاق اجتماعی پاسخگویان ۸۲، انحراف معیار آن ۱۰/۰۱ و واریانس آن نیز ۱۰۰/۲۶ می‌باشد. همچنین با توجه به اینکه وفاق اجتماعی با ابعاد چهارگانه عام‌گرایی، عدالت‌گرایی، میهن‌دوستی و دینداری تقسیم شده است، اطلاعات مورد نیاز جهت توصیف این ابعاد به تفکیک ابعاد چهارگانه در جدول قید شده است. میانگین عام‌گرایی، عدالت‌گرایی، میهن‌دوستی و دینداری به ترتیب ۲۰/۵۳، ۲۱/۶۷، ۲۰/۲۲، ۱۹/۹۴ می‌باشد.

۷. یافته‌های استنباطی

در این بخش ابتدا: الف) مدل اندازه‌گیری شامل (روایی و پایایی) مورد بررسی قرار گرفته و نتایج در جداول شماره ۲ و ۳ گزارش شده است. سپس ب) مدل ساختاری شامل (t value، ضریب تعیین و برازش کلی مدل) مورد بررسی قرار گرفته و نتایج در مدل ۱ و ۲ و جداول ۴، ۵ و ۶ گزارش شده است.

۷-۱. بررسی مدل اندازه‌گیری

بررسی مدل اندازه‌گیری در معادلات ساختاری واریانس محور مشتمل بر پایایی و روایی می‌باشد. نتایج به‌دست‌آمده از تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که تمامی بارهای عاملی متغیرهای تحقیق بزرگ‌تر از ۰/۵۰ می‌باشند که مورد تأیید قرار گرفتند. با توجه به مندرجات جدول ۲ که در آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی همگی بیشتر از ۰/۷۰ می‌باشند و مورد تأیید می‌باشند.

جدول (۲): نتایج آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی

متغیر	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	میانگین واریانس استخراج شده
احساس محرومیت	۰/۸۲۷	۰/۸۹۸	۰/۷۴۶
سبک زندگی	۰/۹۲۹	۰/۹۴۱	۰/۶۱۵
سرمایه اجتماعی	۰/۸۶۴	۰/۹۱۷	۰/۷۸۷
عدالت اجتماعی	۰/۷۷۵	۰/۸۵۵	۰/۵۹۶
فرهنگ اقوام	۰/۸۳۶	۰/۸۹۱	۰/۶۷۲
مسئولیت‌پذیری	۰/۸۱۴	۰/۸۸۹	۰/۷۲۹
وفاق اجتماعی	۰/۷۳۲	۰/۸۳۲	۰/۵۵۵

۱-۱-۷. روایی

الف) روایی همگرا: برای بررسی روایی همگرا از بارهای عاملی (در سطح معرف) و میانگین واریانس استخراج شده (در سطح عامل) استفاده می‌شود. که چنانچه بارهای عاملی و میانگین واریانس استخراج شده بیش از ۰/۵۰ باشند روایی همگرا محقق شده است. در این پژوهش این دو مورد در جدول ۲ محقق شده است.

ب) روایی واگرا: روایی واگرا نیز مثل روایی همگرا از دو طریق بررسی می‌شود. ابتدا از طریق بارهای عاملی متقاطع برای بررسی روایی واگرا در سطح معرف و از جدول فورنل و لارکر برای بررسی روایی واگرای در سطح عامل استفاده می‌شود.

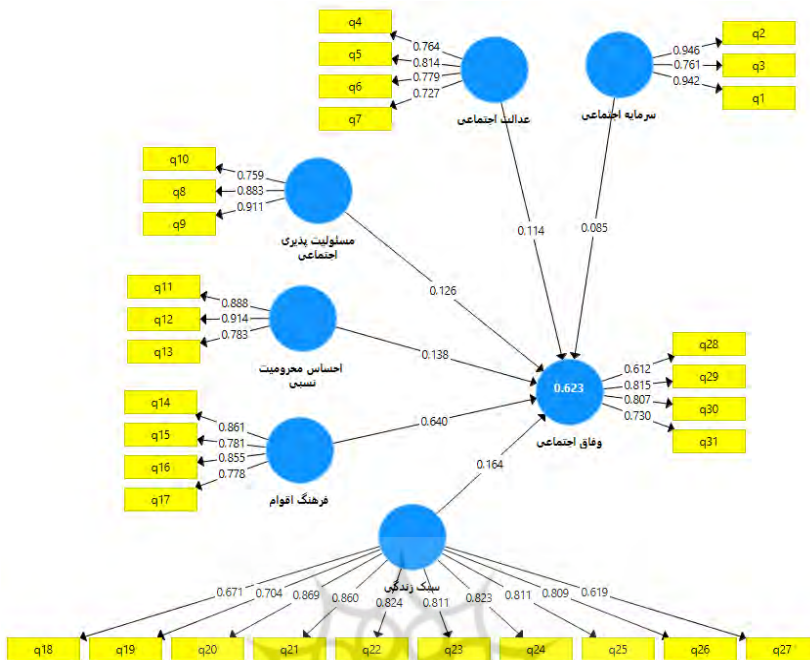
جدول ۳: میزان روایی واگرا در جدول فورنل و لارکر

متغیر	احساس محرومیت	سبک زندگی	سرمایه اجتماعی	عدالت اجتماعی	فرهنگ اقوام	مسئولیت پذیری	وفاق اجتماعی
احساس محرومیت	۰/۸۶۴						
سبک زندگی	۰/۴۰۹	۰/۷۸۴					
سرمایه اجتماعی	-۰/۵۱۱	-۰/۵۲۲	۰/۸۸۷				
عدالت اجتماعی	۰/۵۷۵	۰/۴۹۱	-۰/۷۳۳	۰/۷۷۲			
فرهنگ اقوام	۰/۷۳۳	۰/۴۸۰	-۰/۶۴۹	۰/۵۰۳	۰/۸۲۰		
مسئولیت پذیری	-۰/۵۵۱	-۰/۴۲۳	۰/۵۵۴	-۰/۶۷۵	-۰/۴۴۳	۰/۸۵۴	
وفاق اجتماعی	۰/۶۲۷	۰/۴۸۶	-۰/۵۰۰	۰/۴۴۹	۰/۷۶۶	-۰/۳۳۳	۰/۷۴۵

در توضیح جدول ۳: عناصر قطراصلی ماتریس مقدار جذر AVE هر سازه می‌باشد. مقدار جذر هر سازه چنانچه بزرگ‌تر از مقادیر سلول‌های زیر خودش باشد روایی واگرا در سطح عامل محقق شده است. به‌عنوان مثال: عدد ۰/۸۶۴ مقدار جذر AVE سازه احساس محرومیت نسبی است که از دو عدد زیرش یعنی ۰/۴۰۹ و -۰/۵۱۱ و.... بزرگ‌تر است.

۲-۷. بررسی مدل ساختاری

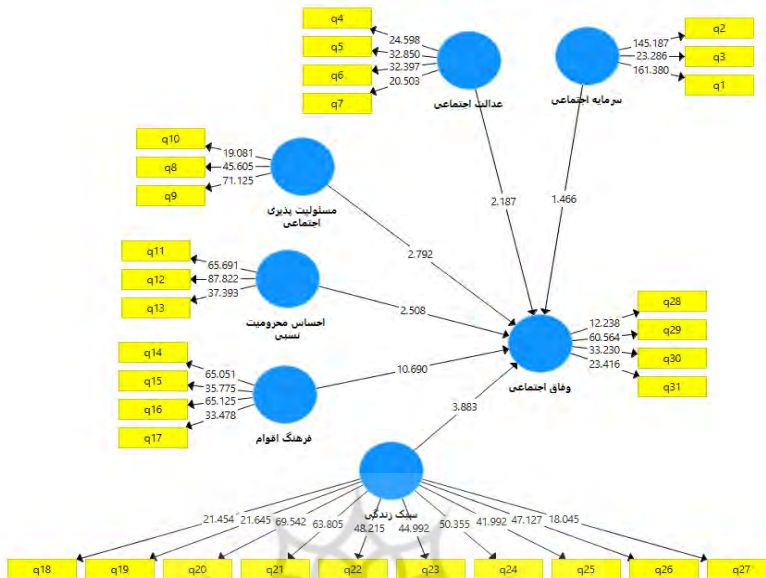
برای بررسی فرضیات پژوهش از مدل ساختاری (t value، ضریب تعیین و برازش کلی مدل) استفاده شده است و نتایج زیر به‌دست آمده است:

شکل (۲): مدل ساختاری در حالت ضرایب مسیر

در مدل (۱) ضریب مسیر بین متغیرهای مدل بر روی هر مسیر که متناظر با فرضیات پژوهش است، قابل مشاهده است. این ضریب مسیر استاندارد عددی است بین ۱ و -۱ که در مدل فوق علامت مثبت آنها نشان از وجود رابطه مثبت بین متغیرهای تحقیق دارد. به عنوان مثال بین احساس محرومیت نسبی و وفاق اجتماعی ضریب مسیر ۰/۱۳۸ به دست آمده است. اما آیا این ضریب به لحاظ آماری معنادار است؟ برای پاسخ به این سؤال از مقدار آماره تی - استیودنت متناظر با هر ضریب استفاده می‌کنیم که این مقادیر در شکل ۲ قابل مشاهده است.

۱-۲-۷. مدل در حالت مقادیر t_value معناداری

شکل (۳): مدل ساختاری در حالت t value

باتوجه به مدل (۱) و (۲) نتایج حاصل از ارزیابی مدل ساختاری پژوهش در جدول (۶) گزارش شده است.

۲-۲-۷. ضریب تعیین

این شاخص بیانگر میزان تغییرات هر یک از متغیرهای وابسته مدل است که به وسیله متغیرهای مستقل تبیین می شود. گفتنی است که مقدار R^2 تنها برای متغیرهای درون زای مدل ارائه می شود و در مورد سازه های برون زای مقدار آن برابر صفر است. هرچه مقدار R^2 مربوط به سازه های درون زای مدل بیشتر باشد، نشان از برازش بهتر مدل است. مقدار این شاخص بین صفر تا یک می باشد و اگر از 0.06 بیشتر باشد نشان می دهد متغیرهای مستقل تا حد زیادی توانسته اند تغییرات متغیر وابسته را تبیین کنند. مقادیر به دست آمده ضریب تعیین برابر 0.623 و ضریب تعیین تعدیل شده برابر شده برابر 0.617 می باشد که در در مطلوب قرار دارد.

جدول ۴: میزان ضریب تعیین متغیر وفاق اجتماعی

ضریب تعیین تعدیل شده	ضریب تعیین	متغیر
۰/۶۱۷	۰/۶۲۳	وفاق اجتماعی

۲-۳. برازش کلی مدل

برازش مدل روشی برای سنجش میزان سازگاری یک الگوی نظری (تئوریک) با یک الگوی تجربی است. برای این منظور از شاخص‌های متعددی استفاده می‌شود. برای هر یک از این شاخص‌ها دامنه قابل قبولی در نظر گرفته شده است. در این تحقیق از شاخص‌های SRMR و NIF استفاده شده است.

همان‌طوری که در جدول زیر مشاهده می‌شود مقدار به‌دست‌آمده شاخص برازندگی SRMR در دو حالت تخمین مدل و اشباع مدل زیر ۰/۰۵ است که در دامنه حد مجاز قرار گرفته است. و مقدار شاخص برازندگی NFI نیز در دو حالت تخمین مدل و اشباع مدل بالای ۰/۰۷ است که در دامنه حد پذیرش قرار گرفته است.

جدول ۵: نتایج شاخص‌های ارزیابی برازش کلی مدل

دامنه پذیرش	Saturated Model	Estimated Model	شاخص برازندگی
<۰/۰۵	۰/۰۴۷	۰/۰۴۷	SRMR
>۰/۰۷	۰/۷۲۵	۰/۷۲۵	NFI

۸. بررسی فرضیات پژوهش

همان‌طور که در جدول زیر (۶) مشاهده می‌کنید آماره t در پنج مورد بزرگ‌تر از عدد ۱/۹۶ هستند که این یعنی پنج مورد از ضرایب مسیر در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادارند. برای تصمیم‌گیری در مورد فرضیات هم باید از روی همین مقادیر تصمیم‌گیری کنیم. برای اینکه فرضیه‌ای در سطح اطمینان ۹۵ درصد مورد تأیید قرار گیرد، باید مقدار آمار t متناسب با آن آزمون بالاتر از عدد ۱,۹۶ باشد.

جدول (۶): ارزیابی فرضیات پژوهش

نتیجه	سطح معنی داری	آماره تی	ضریب مسیر	مسیر فرضیه	
				<---	وفاق اجتماعی
تأیید	۰/۰۱۲	۲/۵۰۸	۰/۱۳۸	<---	احساس محرومیت نسبی
تأیید	۰/۰۰۱	۳/۸۸۳	۰/۱۶۴	<---	سبک زندگی
رد	۰/۱۴۳	۱/۴۶۶	۰/۰۸۵	<---	سرمایه اجتماعی
تأیید	۰/۰۲۹	۲/۱۸۷	۰/۱۱۴	<---	عدالت اجتماعی
تأیید	۰/۰۰۱	۱۰/۶۹۰	۰/۶۴۰	<---	فرهنگ اقوام
تأیید	۰/۰۰۵	۲/۷۹۲	۰/۱۲۶	<---	مسئولیت پذیری اجتماعی

بنابراین بر اساس جدول فوق برای آزمون فرضیه‌ها داریم:

- ۱- سطح معنی داری به دست آمده برای متغیرهای احساس محرومیت نسبی و وفاق اجتماعی برابر ۰/۰۱۲ می باشد. چون سطح معنی داری به دست آمده کوچک تر از ۰,۰۵ می باشد بنابراین رابطه بین دو متغیر تأیید می شود و میزان اثرگذاری متغیر احساس محرومیت نسبی بر روی وفاق اجتماعی برابر ۰/۱۳۸ درصد می باشد.
- ۲- سطح معنی داری به دست آمده برای متغیرهای سبک زندگی و وفاق اجتماعی برابر ۰/۰۰۱ می باشد چون سطح معنی داری به دست آمده کوچک تر از ۰,۰۵ می باشد بنابراین رابطه بین دو متغیر تأیید می شود و میزان اثرگذاری متغیر سبک زندگی بر روی وفاق اجتماعی برابر با ۰/۱۶۴ درصد می باشد.
- ۳- سطح معنی داری به دست آمده برای متغیرهای سرمایه اجتماعی و وفاق اجتماعی برابر ۰/۱۴۳ می باشد. چون سطح معنی داری به دست آمده بزرگ تر از ۰,۰۵ می باشد بنابراین رابطه بین دو متغیر تأیید نمی شود. در مورد عدم تأیید این فرضیه همان طوری که کلمن بیان نموده است ارزش های فرهنگی مشترک منبعی مفید برای اتصالات اجتماعی کنشگران جهت تسهیل همکاری و تعاون آنها ایجاد می کند، که این به نوبه خود انسجام و وفاق اجتماعی را تقویت می کند.

بنابراین به نظر می‌رسد با توجه به اینکه کلانشهر اهواز یک جامعه ناهمگن و دارای یک بافت و ساختار فرهنگی چند قومیتی با خرده فرهنگ‌های مختلف می‌باشد شکل‌گیری ارزش‌های فرهنگی مشترک که زمینه ساز تقویت وفاق اجتماعی می‌باشد را با مشکل مواجه نموده است. باین حال می‌توان گفت که یافته‌های به‌دست‌آمده به مربوط نمونه آماری کلانشهر اهواز است؛ بنابراین، نتایج ممکن است به همه کلانشهرهای ایران تعمیم‌پذیر نباشد.

۴- سطح معنی‌داری به‌دست‌آمده برای متغیرهای عدالت اجتماعی و وفاق اجتماعی برابر $0/029$ می‌باشد چون سطح معنی‌داری به‌دست‌آمده کوچک‌تر از $0,05$ می‌باشد بنابراین رابطه بین دو متغیر تأیید می‌شود و میزان اثرگذاری متغیر عدالت اجتماعی روی وفاق اجتماعی برابر با $0/114$ درصد می‌باشد.

۵- سطح معنی‌داری به‌دست‌آمده برای متغیرهای فرهنگ اقوام و وفاق اجتماعی برابر $0/001$ می‌باشد چون سطح معنی‌داری به‌دست‌آمده کوچک‌تر از $0,05$ می‌باشد بنابراین رابطه بین دو متغیر تأیید می‌شود و میزان اثرگذاری متغیر فرهنگ اقوام روی وفاق اجتماعی برابر با $0/640$ درصد می‌باشد.

۶- سطح معنی‌داری به‌دست‌آمده برای متغیرهای مسئولیت‌پذیری اجتماعی و وفاق اجتماعی برابر $0/005$ می‌باشد چون سطح معنی‌داری به‌دست‌آمده کوچک‌تر از $0,05$ می‌باشد بنابراین رابطه بین دو متغیر تأیید می‌شود و میزان اثرگذاری متغیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی روی وفاق اجتماعی برابر با $0/126$ درصد می‌باشد.

نتیجه‌گیری

وفاق اجتماعی در جامعه امروز نقش محوری در مشارکت اجتماعی، بهره‌وری، مشروعیت سیاسی، نظم اجتماعی، پیوند و همبستگی و به‌طور کلی توسعه ایجاد می‌کند. نتایج این تحقیق نشان داد که احساس محرومیت نسبی افراد بر میزان وفاق اجتماعی تأثیر دارد. این یافته با نتایج تحقیق نواح و تقوی و (۱۳۸۶) همسو و هماهنگ است. تأثیر متغیر احساس محرومیت از سوی بسیاری از صاحب‌نظران مورد توجه است. از دیدگاه روان‌شناسی اجتماعی، نابرابری به پیدایش احساس محرومیت اجتماعی و احساس بی‌عدالتی منجر می‌شود که سرانجام به نارضایتی و افزایش تضاد در جامعه می‌انجامد. از این رو بر اساس دیدگاه بلاو راه جلوگیری از افزایش پراکندگی اجتماعی یا کاهش همبستگی و وفاق اجتماعی در جامعه، از بین بردن تنگناهایی است که در نتیجه گسترش نابرابری‌ها انجام می‌شود.

همچنین نتایج تحقیق نشان داد که سبک زندگی افراد بر میزان وفاق اجتماعی تأثیر دارد. این یافته با نتایج تحقیق اله‌دادی و همکاران (۱۳۹۶) همسو و هماهنگ است. می‌توان گفت که نظریه اینگلهارت به فهم اثرگذاری سازه سبک زندگی بر تعلقات قومی و ملی و وفاق اجتماعی کمک می‌کند. از دیدگاه اینگلهارت فرهنگ انسان‌گرا با تأکید بر ارزش‌های ابراز وجود بر تمام جنبه‌های مهم زندگی پرتو افکنده و به شکل‌گیری مجدد هنجارهای جنسی، نقش‌های جنسیتی، ارزش‌های خانوادگی، دینداری، انگیزه کاری، ارتباط مردم با طبیعت، محیط و فعالیت‌های عمومی و مشارکت سیاسی و وفاق اجتماعی کمک می‌نماید.

نتایج دیگر تحقیق نشان داد که عدالت اجتماعی افراد بر میزان وفاق اجتماعی تأثیر دارد. این یافته با نتایج تحقیق خسرو گلستان و همکاران (۱۴۰۰) همسو و هماهنگ است. جورج هومنز از صاحب‌نظران رفتارگرایی اجتماعی در قاعده عدالت توزیعی می‌گوید هر چه قاعده عدالت توزیعی کمتر رعایت شود و بیشتر در جهت زبان یک فرد عمل کند بروز رفتار عاطفی (خشونت و پرخاشگری) بیشتر می‌شود (ریترز، ۱۳۹۱، ص. ۴۳۱). طبق این دیدگاه در جامعه‌ای که عدالت توزیعی رعایت شود وفاق، همدلی و همکاری هم وجود خواهد داشت، در غیراین‌صورت اگر فرد احساس محرومیت و تبعیض کند، به هنجارهای اجتماعی واقعی نمی‌گذارد و ارزش‌ها و الگوهای عام جمعی را نمی‌پذیرد، ولی اگر در جامعه عدالت توزیعی رعایت شود، فرد را از اخلاق خاص گرایانه (هویت خاص گرایانه) به سمت اخلاق عام گرایانه (هویت جمعی عام) سوق می‌دهد.

نتایج این تحقیق نشان داد که فرهنگ اقوام بر میزان وفاق اجتماعی تأثیر دارد. این یافته با نتایج تحقیق مرادی (۱۳۹۴) با عنوان هویت فرهنگی اقوام ایرانی و تأثیر آن بر هویت ملی و انسجام ملی ایرانیان همسو و هماهنگ است. جهت تبیین این یافته می‌توان گفت که هر یک از اقوام تشکیل‌دهنده هویت فرهنگی ایران، ضمن آنکه از هویت قومی ویژه‌ای برخوردارند، زمینه گسترده‌ای از مشترکات، موجب وفاق اجتماعی و هویت فرهنگی یگانه آنان را فراهم کرده است. فرهنگ اقوام و مؤلفه‌های فرهنگی یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های هویت قومی است. آداب و رسوم و زبان، دو وجه فرهنگی هویت قومی را تشکیل می‌دهند (نساج، ۱۳۸۸، ص. ۱۴۴). تکثر و تنوع فرهنگی از آغاز پیدایش تاکنون، جزیی از هویت و فرهنگ ایرانی بوده و ویژگی جدایی‌ناپذیر هویت ملی ایرانی است. آنچه امروزه هویت ایرانی می‌نامیم، اختصاص به قوم خاصی ندارد. دوام و استمرار هویت فرهنگی ایرانی در طول تاریخ، مدیون

گروه‌های مختلف قومی است؛ چراکه هر یک با افزودن لایه‌های هویتی و فرهنگی، به دیرپایی، غنا و عظمت آن افزوده‌اند. به این لحاظ، هویت فرهنگی مردم ایران، فرهنگ و هویت گروه‌های قومی مختلف بوده که در گذر زمان شکل واحد و فرا قومی در حد یک ملت کهن یافته است.

همچنین نتایج تحقیق نشان داد که مسئولیت‌پذیری اجتماعی افراد بر میزان وفاق اجتماعی تأثیر دارد. این یافته با نتایج تحقیق حسونند (۱۳۹۲) که در تحقیق خود نشان داد که عواملی مانند: همگونی ارزشی، منافع جمعی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی با وفاق اجتماعی رابطه معنی‌داری دارند و نیز برگر و همکارانش (۲۰۰۵) که در بررسی مشترکشان به این نتیجه دست یافتند که اشتغال در فعالیت‌های داوطلبانه در ایجاد موفقیت آمیز وفاق اجتماعی نقش داشته است همسو و هماهنگ است. بنابراین یکی از پیش نیازهای اساسی برای رسیدن به وفاق اجتماعی، آماده سازی مردم در جهت همکاری، مشارکت و مسئولیت‌پذیری اجتماعی تمامی افراد و گروه‌ها در همه عرصه‌هایی است که مربوط به سرنوشت خود و جامعه آنها می‌باشد، و از این روست که وفاق جز در سایه انتخاب و اختیار تک‌تک افراد جامعه حاصل نمی‌آید. همچنین به‌زعم میلر عامل وابستگی افراد به یکدیگر و درگیری آنها در امور گوناگون جامعه، عامل مسئولیت‌پذیری اجتماعی می‌باشد.

پیشنهاد‌های تحقیق

- ۱- تقویت راهبردهایی جهت ارتقای سرمایه اجتماعی از طریق گسترش اعتماد اجتماعی بین کنشگران اجتماعی، محرومیت‌زدایی و تقویت روابط اجتماعی فراقومی.
- ۲- پیگیری راهبردهای فرهنگی در جهت به‌سازی مسئولیت‌پذیری اجتماعی، تقویت درک پذیرش چندفرهنگ‌گرایی، گسترش الگوهای مشارکت اجتماعی در راستای ایجاد همدلی و همگرایی میان اقوام مختلف.
- ۳- ارتقای کیفیت راهبردهای اجتماعی در زمینه پذیرش ارزش‌ها و هویت فرهنگی اقوام حول محور عوامل وحدت بخش ملی، فرهنگی در راستای تقویت انسجام اجتماعی، وحدت ملی و وفاق اجتماعی.

فهرست منابع

- ازکیا، مصطفی (۱۳۹۱). *مقدمه‌ای بر شناسی توسعه*. تهران: انتشارات اطلاعات.
- آنتونی، گیدنز (۱۴۰۰). *نظریه‌های جامعه‌شناسی*. ترجمه محسن صبوری، تهران: نشر نی.
- برتون، رولان (۱۳۹۶). *قوم‌شناسی سیاسی*. ترجمه ناصر فکوهی، تهران: نشر نی.
- پورامینی، محمدباقر (۱۳۸۰). *وفاق در جامعه دینی پیامبر اکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم)*. مجله کوثر، تابستان، (۵۰).
- جلالی، مهدی (۱۳۹۷). *بررسی تطبیقی هویت قومی و هویت ملی در میان دانش آموزان ترک آذری زبان و کرد زبان (مطالعه موردی شهرستان میاندوآب)*. مجله *مطالعات میان فرهنگی*، ۱۳(۳۷)، ۷۱-۹۳.
- چلبی، مسعود (۱۳۹۵). *جامعه‌شناسی نظم؛ با تشریح و تحلیل نظم اجتماعی*. تهران: نشر نی.
- حاجیان، ابراهیم (۱۳۹۲). *شاخص‌های همبستگی اجتماعی و تأثیر دانشگاه آزاد اسلامی*. *مطالعات ملی*، (۱)، ۱۱۵-۱۴۰.
- حسینی، سیدجواد؛ گنجی، قربانعلی و امیراحمدی، رحمت‌اله (۱۳۹۱). *وفاق اجتماعی و اقلیت‌های قومی در ایران با تأکید بر ابعاد سیاسی*. *فصلنامه مطالعات سیاسی*، بهار، ۴(۱۵)، ۱۲۹-۱۵۶.
- حمیدی زنگیر، عباس (۱۳۹۰). *بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی با میزان مشارکت انتخاباتی (مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه پیام نور)*. دانشگاه تبریز، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی.
- خوشبین، یوسف (۱۳۹۰). *مسئولیت‌پذیری اجتماعی جوانان و عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر آن*. *فصلنامه علوم اجتماعی*، (۵۹).
- درویشی، نسرین؛ آذین، احمد و محمدی، اصغر (۱۳۹۹). *تبیین جامعه‌شناختی اثرپذیری فرهنگ سیاسی شهروندان کلانشهر اهواز بر اساس مؤلفه‌های فرهنگی قوم‌گرایی و سنت‌گرایی*. *مجله مطالعات میان فرهنگی*، سال پانزدهم، زمستان، (۴۵)، ۹-۳۸.
- دلفی، مریم و نواح، عبدالرضا (۱۳۹۴). *بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر وفاق اجتماعی (مورد مطالعه خانوارهای شهری بوشهر)*. *نشریه جامعه‌شناسی مطالعات جوانان*، (۱۷)۵، ۸۵-۱۰۶.

- رضادوست، کریم؛ حسین‌زاده، علی‌حسین و کهنسال، احسان (۱۳۹۴). عوامل اجتماعی فرهنگی مؤثر بر وفاق اجتماعی شهر دهم‌دشت. *نشریه مطالعات ملی*، ۱۶(۱)، ۱۰۹-۱۲۶.
- رضایی، احمد و احمدلو، حبیب (۱۳۸۴). نقش سرمایه اجتماعی در روابط بین قومی و هویت ملی. *فصلنامه مطالعات ملی*، سال ششم، (۴)، ۷-۳۴.
- ریتزر، جورج (۱۳۹۱). *نظریه‌های جامعه‌شناسی در دوران معاصر*. ترجمه محسن ثلاثی، تهران: انتشارات علمی.
- شولتز، دوان و شولتز، ف الن (۱۳۹۲). *نظریه‌های شخصیت*. ترجمه یوسف کریمی، تهران: نشر ارسباران.
- صاحبی، محمدجواد (۱۳۸۴). *مناسبات دین و فرهنگ در جامعه ایران* (مجموعه مقالات)، نشر طبع و نشر.
- طالبی، ابوتراب و خوشبین، یوسف (۱۳۹۱). مسئولیت‌پذیری اجتماعی جوانان. *فصلنامه علوم اجتماعی*، (۵۹)، ۲۰۷-۲۴۰.
- الفت، سعیده و سالمی، آزاده (۱۳۹۱). مفهوم سبک زندگی. *فصلنامه مطالعات سبک زندگی*، مرکز تحقیقات صدا و سیما، سال اول، پاییز، (۱)، ۹-۳۶.
- فرهادی، محمد و کاظمی، علی (۱۳۹۲). توسعه اقتصادی اجتماعی، قومیت و مشارکت سیاسی. *مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران*، (۳)، ۵۷۱-۵۹۷.
- کالکوهی مقدم، ژیلاد؛ رحمانی خلیلی، احسان و تنهایی، حسین ابوالحسن (۱۴۰۱). بررسی روابط شبکه‌ای در سبک زندگی با تأثیرپذیری از مشارکت اجتماعی و سرمایه فرهنگی. *مجله توسعه اجتماعی ایران*، ۱۴(۵۴)، ۱۲۷-۱۴۰.
- کرایب، یان (۱۴۰۰). *نظریه‌های اجتماعی مدرن از پارسونز تا هابرماس*. ترجمه عباس مخبر، تهران: نشر آگاه.
- کلانتری، عبدالحسین و نسیم‌افزا، اعظم (۱۳۹۱). بررسی و مقایسه ذائقه فرهنگی در کلان شهرها و روستاها. *فصلنامه مطالعات توسعه اجتماعی فرهنگی*، زمستان، ۲(۳)، ۱۵۳-۱۷۹.
- کلمن، جیمز (۱۳۹۰). *بنیادهای نظریه اجتماعی*. ترجمه منوچهر حیدری، تهران: نشر نی.
- کوزر، لوئیس (۱۳۹۲). *زندگی و اندیشه بزرگان جامعه‌شناسی*. ترجمه محسن ثلاثی، تهران: انتشارات علمی.
- کوزر، لوئیس و روزنبرگ، برنارد (۱۳۹۳). *نظریه‌های بنیادی جامعه‌شناسی*. ترجمه

فرهنگ ارشاد، تهران: نشر نی.

گیدنز، آنتونی (۱۳۸۵). *جامعه‌شناسی*. ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نشر نی.

مارشال، گوردون (۱۳۸۸). *فرهنگ جامعه‌شناسی*. ترجمه حمیرا مشیرزاده، تهران: نشر بنیاد حقوقی میزان.

مصطفایی، عبدالحمید (۱۳۸۸). *وفاق اجتماعی، آسیب‌شناسی و راهبردهای گسترش آن*. تهران: نشر آوای نور.

موسوی، میرطاهر و علیپور، پروین (۱۳۹۱). *تأملی بر نظریه سرمایه اجتماعی در جامعه‌شناسی*. تهران: نشر جامعه‌شناسان.

نجفی، کبری و فرهمند، مهناز (۱۳۹۷). بررسی عوامل مؤثر بر وفاق اجتماعی اقوام لک و لر (مورد مطالعه: مردان شهر خرم‌آباد). *فصلنامه علمی پژوهشی توسعه اجتماعی*، ۱۳(۴)، ۱۵۳-۱۸۶.

نساج، حمید (۱۳۸۸). جهانی شدن و هویت اقوام ایرانی؛ با تأکید بر مؤلفه‌های زبان و آداب و رسوم. *دو فصلنامه تخصصی پژوهش سیاست نظری*، (۵)، ۱۵۶-۱۲۹.

نقدی، اسداله و کمریگی، خلیل (۱۳۸۹). مطالعه وفاق اجتماعی عام در جوامع شهری، روستایی و عشایری ایلام. *مجله مطالعات اجتماعی ایران*، (۲)۴، ۱۰۸-۱۲۳.

له‌دادی، نورالدین؛ زاهدی مازندرانی، محمدجواد؛ ناییبی، صداقت‌زاده و هوشنگ، شهناز (۱۳۹۶). بررسی رابطه سبک زندگی با تعلقات قومی و ملی شهروندان شهر خرم‌آباد. *فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی*، سال هفدهم، تابستان، (۶۵)، ۹-۴۲.

Adamtey, R. (2018). Social Capital as the Missing Link in Community Development Planning Process in Africa: Lessons from Ghana. *Ghana Journal of Development Studies*, 15(1).

botterman S.; hooghe M. & reeskens T. (2012). One size fits all? An empirical study in to the multidimensionality of social cohesion indicators in Belgian local communities. *urban studies*, 49(1), 185-202.

Cropanzano, R. & Stein, J. H. (2009). Organizational justice and behavioural ethics: Promises and prospects. *Business Ethics Quarterly*, 19(2), 193-195

Davis, James A. (2011). A Formal Interpretation of the Theory of Relative Deprivation. *Sociometry*, 22(4), 280-296.

Hofstede, G. & M. H. Bond (1984). Hofstede's Culture Dimensions: An Independent Validation Using Rokeach's Value Survey. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 12(4), 417.

Jhonson, David (1993). *Reaching Out: Interpersonal effectiveness and*

- Self-actualization*. Boston: Allyn and Bacon press.
- Miller, Seumas (2004). *Social Action: A Teleological Account*, Published By The Press Syndicate of the university of Cambridge.
- Paskov marii A,*, Caroline Dewilde caroline B. (2012). Income inequality and solidarity in Europe. *research in Social Stratification and Mobility*, 30(4), 415-43 .
- Putnam, R. D. (1993). *Bowling Alone: the Collapse and Revival of American Community*. New York: Simmon and Schuster.
- Reitz, G. Jeffrey & et al. (2008). Rase, Religion, and the Social Integration of New Immigrant Minorities in Canada. *Univercity of Toronto*, ON M5S 3K7.

References

- Adamtey, R. (2018). "Social Capital as the Missing Link in Community Development Planning Process in Africa: Lessons from Ghana". *Ghana Journal of Development Studies*, Vol. 15 (1).
- Azkiya, Mostafa. (2013). *An introduction to the sociology of development*, Tehran: Information Publications, 6th edition. (In Persian)
- Berger, Ida E. & Others. (2005). *Ethnicity, Voluntary Behavior and Social Integration*, ASAC, Toronto. Ontario.
- Botterman s, hooghe m and reeskens t. (2012). one size fits all? An empirical study in to the multidimensionality of social cohesion indicators in Belgian local communities, *urban studies*, 49(1), PP 185-202.
- Burton, Roland. (2016). *Political Ethnology*, translated by Nasser Fakuhi, Tehran. (In Persian)
- Chalabi, Masoud. (2015). *Sociology of Order; By describing and analyzing the social order*, Tehran, Ni. (In Persian)
- Coleman, James. (1390). *Foundations of social theory*: translated by Manouchehr Heydari, Tehran, third edition, Ney Publishing (In Persian)
- Cropanzano, R. & Stein, J. H. (2009). Organizational justice and behavioural ethics: Promises and prospects. *Business Ethics Quarterly*, 19(2), 193-195
- Darvishi, Nasreen, Azin, Ahmad, Mohammadi, Asghar. (2019). Sociological explanation of the effectiveness of the political culture of the citizens of Ahvaz metropolis based on the cultural components of ethnocentrism and traditionalism, *Journal of Intercultural Studies*, 15th year, winter 99, number 45, pp. 38-9. (In Persian)
- Davis, James A. (2011). "a Formal Interpretation of the Theory of Relative Deprivation", *Sociometry*, 22(4), 280-296.
- Delphi Mariam, Navah, Abdol Reza. (2014). Investigating social factors affecting social harmony (case study of Bushehr urban households),

- Journal of Sociology of Youth Studies, Volume 5, Number 17, pp. 106-85. (In Persian)
- Elah Dadi, Nouraldin, Zahedi Mazandarani, Mohammad Javad, Naibi, Sedaghat Zadeh, Hoshang, Shahnaz. (2016). Investigating the relationship between lifestyle and ethnic and national affiliations of the citizens of Khorramabad city, social welfare research quarterly, 17th year, summer, 42-9. (In Persian)
- Farhadi, Mohammad, Kazemi, Ali. (2012). Social economic development, ethnicity and political participation, social studies and research in Iran, number 3, 571-597. (In Persian)
- Giddens, Anthony. (2021). Sociology, translated by Manouchehr Sabouri, Nei Publishing. (In Persian)
- Gough, H. G. & Brodman, K. (1953). Tests of Personality: Questionnaires. In A. Weider (Ed.), Contributions toward medical psychology: Theory and psychodiagnostic methods, (2), 545-576.
- Hajiani, Ibrahim. (2012). Indicators of social solidarity and the impact of Islamic Azad University, National Studies, (1), 115-140. (In Persian)
- Hofstede, G. and M. H. Bond. (1984). "Hofstede's Culture Dimensions: An Independent Validation Using Rokeach's Value Survey ". Journal of Cross-Cultural Psychology 12(4), 417
- Hosseini, Sayed Javad, Ganji, Gurban Ali, Amir Ahmadi, Rahmat Elah. (2011). Social harmony and ethnic minorities in Iran with emphasis on political dimensions, Political Studies Quarterly, Spring 2011, 4(15), From page 129 to page 156. (In Persian)
- Jalali, Mehdi. (2017). A comparative study of ethnic identity and national identity among Azeri-speaking and Kurdish-speaking Turkish students (a case study of Miandoab city), Intercultural Studies Journal, 13(37), 71-93. (In Persian)
- Jhonson, David.(1993).Reaching Out: Interpersonal effectiveness and Self-actualization", Boston, Allyn and Bacon press.
- Kalantari, Abdul Hossein, Nasim Afza, Azam. (1391). Survey and comparison of cultural taste in big cities and villages, Quarterly Journal of Social and Cultural Development Studies, second volume, number 3, winter, 153-179. (In Persian)
- Khosrogolesan, Somia, Aghajani, Morsa, Hossein, Aghaei, Seyed Saeed. (2021). Analysis of the role of social and cultural factors on social cohesion (case study of 3 young people aged 81-92 years old in Ahvaz urban society), Social Work Research Journal, Year 8, Number 03, Winter 1033, pages 131 to 8. (In Persian)
- Kozer, Lewis. (2012). The lives and thoughts of great sociologists: translated by Mohsen Talasi, Tehran, scientific publications, 18th edition. (In Persian)
- kozer, Lewis. Rosenberg, Bernard. (2014). Basic Sociological Theories, translation of Farhang Ershad, Tehran, 6th edition, Nei Publishing. (In Persian)

- Kraib, Yan. (1400). Modern social theories from Parsons to Habermas: translated by Abbas Mokhbar, Tehran, 17th edition of Aghah publication. (In Persian)
- Marnath, G. G., Wright, A. J. (1400). psychological assessment guide; Translated by Sharifi et al. Tehran: Sharsakhon. (In Persian)
- Miller, Seumas. (2004). Social Action: A Teleological Account, Published By The Press Syndicate of the university of Cambridge.
- Moradi, Alireza. (2014). The cultural identity of Iranian peoples and its effect on the national identity and national cohesion of Iranians, Cultural Engineering, 9th year, summer, 2014, number 84. (In Persian)
- Mousavi, Mirtaher and Alipour, Parvin. (2011). A reflection on the theory of social capital in sociology, Tehran, Sociologists Publishing House, first edition. (In Persian)
- Mustafaei, Abdul Hamid. (2008). Social harmony, its pathology and expansion strategies, Tehran, Avai Noor publishing house. (In Persian)
- Nahapiet, J. ; Ghoshal, S. (1998) "Social capital, intellectual capital and the organizational advantage", Academy of Management Review, 23 (2), 242-266.
- Najafi, Kobra, Farahmand, Mahnaz. (2017). Investigating factors affecting the social harmony of Lak and Ler peoples (case study: Men of Khorramabad city), Scientific Research Quarterly of Social Development, Volume 13, 4(52), 153-186. (In Persian)
- Naqdi, Esdaleh, Kamrabighi, Khalil. (2009). The study of general social harmony in urban, rural and nomadic societies of Ilam, Iranian Journal of Social Studies, 4(2), 108-123. (In Persian)
- Nasaj, Hamid. (2008). Globalization and identity of Iranian ethnic groups; Emphasizing the components of language and customs. Two specialized quarterly journals of theoretical policy research, (5), 156-129. (In Persian)
- Olfat, Saeedah, Salami, Azadeh. (2012). The concept of lifestyle, lifestyle studies quarterly, Broadcasting Research Center, first year, (1), fall, 36-9. (In Persian)
- Paskov marii a, Caroline Dewilde caroline b. (2012). Income inequality and solidarity in Europe, research in Social Stratification and Mobility, 30(4), December 2012, Pages 415-43.
- Pouramini, Mohammad Baqer. (2010). Unity in the religious community of the Holy Prophet, may Allah bless him and grant him peace, Kausar magazine, summer 80, number 50. (In Persian)
- Rasinscy, K. (1987) "What's Fair is Fair-or Is It? Value Differences Underlying Public Views about Social Justice" Journal of Personality and Social Psychology, 53(1), 201-20.
- Reitz, G. Jeffrey, and Others. (2008). "Rase, Religion, and the Social Integration of New Immigrant Minorities in Canada", University of Toronto, ON M5S 3K7.

- Rezadoost, Karim, Hosseinzadeh, Ali Hossein, Kohnsal, Ehsan. (2014). Social and cultural factors affecting the social harmony of Dehdasht city, National Studies Journal, Volume 16, Number 1(61), 109-126. (In Persian)
- Rezaei, Ahmad, Ahmad Lou, Habib. (2004). The role of social capital in inter-ethnic relations and national identity, National Studies Quarterly, 6th year, (4), pp. 34-7. (In Persian)
- Ritzer, George. (1391). Sociological theories in the contemporary era, translated by Mohsen Salasi, Scientific Publications. (In Persian)

